

АДАМ СМИТ ЗА ФИНАНСИТЕ НА ДВАДЕСЕТИ ВЕК

Едуин Кенън

Как да се цитира тази статия / How to cite this article:

Cannan, E. (2023). Adam Smith za finansite na dvadeseti vek. Prevod & belezhki V. Breskovski (Adam Smith on Twentieth Century Finance). *Economic Thought Journal*, 68(4), 446-462 (in Bulgarian).

To link to this article / Връзка към статията:

<https://etj.iki.bas.bg/history-of-economic-thought-methodology-and-heterodox-approaches/2023/10/17/adam-smit-za-finansite-na-dvadeseti-vek>

Published online / Публикувана онлайн: 17 October 2023

Submit your article to this journal / Изпратете статия за публикуване

<https://etj.iki.bas.bg>

Article views / Статията е видяна:

View related articles / Други подобни статии:

View Crossmark data / Вж. информация от Crossmark:

Citing articles / Цитиращи статии:

View citing articles / Вж. цитиращи статии:

АДАМ СМИТ ЗА ФИНАНСИТЕ НА ДВАДЕСЕТИ ВЕК

Едуин Кенън

Посланието на Адам Смит на съвременен български език (уводни думи от преводача)

„Привърженикът на дадена система е склонен да бъде много мъдър в своята самонадеяност и често е толкова влюбен в предполагаемата красота на своя план на управление, че не би понесъл и най-малкото отклонение от него. ... Той, изглежда, си представя, че може да подреди различните членове на едно велико общество със същата лекота, с която ръката му реди фигурите върху шахматната дъска. Не отчита, че фигурите в шахмата нямат друг принцип на движение освен този, който им придава ръката; но във великата шахматна дъска на човешкото общество всяка отделна фигура има свой собствен принцип на движение, съвсем различен от този, който законодателят навярно би избрал да ѝ наложи. Ако тези два принципа съвпадат и действат в една и съща посока, играта на човешкото общество ще продължи безпроблемно и хармонично и по всяка вероятност ще бъде щастлива и успешна. Ако те са противоположни или различни, играта ще се развие злополучно и във всеки един момент обществото трябва да бъде в най-голяма степен на безредица“ (Smith, 1790, pp. 110-111; Smith, 1984, pp. 233-234; Смит, 2021, с. 306-307: „човекът с организиран дух“ вместо „привърженикът на дадена система“).

През 2023 г. се отбелязва тристагодишният юбилей на Адам Смит.¹ Тази годишнина има значение не само заради приноса на Смит за развитието на идеите в икономическата наука, в нравствената философия и психология, за приложение-

¹ Адам Смит е възхваляван като „велик икономист, вероятно най-великият, който някога е живял“ (Coase, 1994, p. 95; вж. Науек, 1978, p. 267), „велик еkleктик“ (Viner, 1958, p. 214), „първият и най-великият от учителите, които са преподавали съвременен предмет по съвременен начин“ (Keynes, 1938, p. 36). Той е описван като „последния моралист и първия икономист, така както Дарвин е смятан за последния икономист и първия биолог“ (Patten, 1899, pp. 343-344). Нещо повече, въведената от Смит парадигма се приема за инструмент с голяма мощ в много клонове на научното познание (вж. Науек, 2021, p. 517; Хайек, 1998, с. 194). Но той е бил и продължава да бъде обект на подигравки като автор на „забавни книги за отминали времена“ от онези, които все още не могат да схванат, че задачата на всяка наука на пазарния ред би трябвало да бъде анализ на самоорганизиращите се процеси (Науек, 1988, p. 146; Хайек, 1996, с. 1993).

то на еволюционния подход в такива области като правото, езика, морала и парите, но и защото книгите му са все така живи и интересни, за да бъдат изучавани.² Коментари, преводи и бележки като посочените в библиографията и тези на Едуин Кенън са стойностни само доколкото предхождат четенето, преведането и коментарите на произведенията на Смит, както и на неговия приятел Дейвид Хюм, или, ако това вече е правено, доколкото водят до препрочитане, до нови преводи и до нови коментари.

Едуин Кенън (*Edwin Cannan*) (1861-1935) е британски икономист от шотландски произход (Bowley, 1935, p. 385). Той е историк на икономическата мисъл и първи професор по политическа икономия в Лондонското училище по икономика (London School of Economics).³ Известен е като редактор и коментатор на анотирани научни издания на произведенията на Адам Смит „Изследване относно природата и причините на богатството на народите“⁴ и „Лекции по юриспруденция“.⁵ Кенън споделя възгледите на класическия либерализъм, като същевременно притежава дълбоко критическо познание на класическите автори, без да се увлича по тогава въведените модерни техники и инструменти (Hayek, 1935;

² Някои дори са смятали, че и самият той е все още жив и здрав, оттеглил се е на заслужена почивка като професор и получава прилична пенсия от университет (вж. Stein, 1979, p. 621), вероятно докато не са прочели новината за възможното премахване на неговия гроб в Единбург (Goddard, 2021).

³ Кенън е автор на мотото на Лондонското училище по икономика и политически науки „*rerum cognoscere causas*“ („познай причините за нещата“ - Вергилий, „*Георгики*“, II, 490). Нещо повече, след Първата световна война първото издание на книгата му „*Богатство*“ (1914) е поставена в капсула на времето и е заровена в основите на новопостроената сграда на училището – признание за неговия принос към институцията. Сред многобройните му студенти са Lionel Robbins (1898 – 1984), Arnold Plant (1898 – 1978), William H. Hutt (1899 – 1988) и др.

⁴ *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations by Adam Smith. Edited with an Introduction, Notes, Marginal Summary and an Enlarged Index by Edwin Cannan, M.A., LL. D., Teacher of Economic Theory in the University of London at the London School of Economics, in Two Volumes.* London: Methuen & Co., 1904.

⁵ *Lectures on Justice, Police, Revenue and Arms. Delivered in the University at Glasgow by Adam Smith. Reported by a Student in 1763 and Edited with an Introduction and Notes by Edwin Cannan.* Oxford: Clarendon Press, 1896.

Адам Смит така и не е успял поради превратностите на живота да изпълни обещанието, което е направил в заключителната част на първото издание от 1759 г. на неговата „*Теория на моралните сантименти*“, а именно да завърши и да издаде своя теория на юриспруденцията – произведение „относно общите принципи на правото и управлението, както и за различните революции, които те са претърпели през различните векове и периоди на обществото“. Той се е стремял да следва Хуго Гроций (Hugo Grotius) и неговата книга „*Правото на войната и мира*“ (*De Iure Belli ac Pacis*, 1625), опитвайки си да даде на света нещо като система за онези принципи, които трябва да бъдат в основата на законите на всички нации. В „*Изследване относно природата и причините за богатството на нациите*“ Адам Смит частично е изпълнил своето обещание, пишейки за полицията (police), за приходите и за оръжията като обекти на правото. Едуин Кенън редактира и издава през 1896 г. записки на случайно запазените му лекции по юриспруденция от 1763 г., които вероятно са били само началната скица за неговата теория на справедливостта.

Hayek, 1995, p. 52, 55-56). Автор е и на книгите: „*Elementary Political Economy*“ (1888); „*A History of the Theories of Production and Distribution in the English Political Economy from 1776 to 1848*“ (1894); „*History of Local Rates in Britain*“ (1896); „*Wealth: A Brief Explanation of the Causes of Economic Welfare*“ (1914); „*Money: Its Connection with Rising and Falling Prices*“ (1918); „*Coal nationalisation: précis and evidence offered to the Coal Industry Commission*“ (1919); „*A Review of Economic Theory*“ (1929); „*Modern Currency and the Regulation of its Value*“ (1931); „*Economic Scares*“ (1933).⁶ През 2001 г. нобеловият лауреат по икономика за 1991 г. Роналд Коуз (Ronald Coase) споделя в разговор с американския юрист Ричард Епстейн (Richard Epstein), че „Кенън е много различен от съвременните икономисти със своя здрав, практически усет (common sense) за нещата, който му е бил полезен в определен контекст и който би ни помогнал днес, ако повече хора го притежават“ (Coase, 2001).

Адам Смит е направил препратка в „*Богатството на народите*“ към „честния и прям доктор Дъглас“ (Smith, 1776a, p. 396; Smith, 1904a, p. 309; Smith, 1976a, p. 326; Смит, 2021, с. 250: „откровен“ вместо „прям“).⁷ Анонимният автор на некролога на Едуин Кенън във в. „Таймс“ е сметнал за уместно да използва същите тези епитети и по отношение на „един ортодоксален икономист“ (вж. също Schumpeter, 1954, p. 832; Robbins, 1970, p. 233).

Много от есетата на Кенън са включени в двете му книги „*The Economic Outlook*“ (1912) и „*An Economist's Protest*“ (1927). Те се отличават с простота, ясно-та и здрав усет.⁸ Дори Фридрих Хайек ги е смятал за изключително актуални и заслужаващи да бъдат преведени на други езици през далечната 1951 г. (Hayek,

⁶ Може би друг траен научен принос на Кенън е в изследванията му на ранната икономическа литература. Например той открива ранни извадки от английското издание на книгата, наречена от Джевонс „люлка на политическата икономия“ – есето на R. Cantillon от 1755 г. „*Essai sur la Nature du Commerce en Général*“ в речника на Malachy Postlethway (1707 – 1767) „*Universal Dictionary of Trade and Commerce*“ (1752).

⁷ William Douglas (1691 – 1752) е лекар от шотландски произход, живял в Бостън, Масачузетс. Автор на книги по медицина и политическа икономия, вкл. „*A Discourse Concerning the Currencies of the British Plantations in America*“ (1739) и „*A Summary, Historical and Political, of the First Planting, Progressive Improvements, and Present State of the British Settlements in North America*“ (1748).

⁸ Тези есета биха могли да бъдат разглеждани като протести срещу „догматизма, социализма, комунизма, монетарната инфлация“ (Times, 1935), както и като борба срещу „икономическия национализъм и онези разрушителни средства, особено в областта на паричната политика, към които държавниците отново и отново прибегват при всяко затруднено положение, и повече отвсякога при голяма криза като война“ (Cannan, 1927, p. v). Но те могат да бъдат използвани и като учебник или четиво на икономиста, който иска да научи как да направи резултатите от своята наука по-полезни (Hayek, 1995, p. 73). Може би не е случайно, че 50 години по-късно Милтън Фридман използва същото заглавие „*Протестът на един икономист*“ за две свои книги (Friedman, 1972; Friedman, 1983).

1968, р. 196).⁹ Дали това все още е вярно днес, когато отбелязваме тристагодишния юбилей на Адам Смит, а също и какво биха казали тези икономисти за финансите на 21 век, преводачът оставя на преценката на читателите на сп. „Икономическа мисъл“.

Есето на Едуин Кенън „Адам Смит за финансите на двадесети век“ (“Adam Smith on Twentieth Century Finance”) е публикувано за първи път в юнския брой на сп. „*Economica*“ от 1923 г. Поводът е двестагодишният юбилей на Адам Смит, който се ражда сирак няколко месеца след смъртта на баща си. Въпреки че неговата рождена дата не е известна, Смит е кръстен на 5 юни 1723 г. (стар стил) в крайбрежния шотландски град Кърколди (Kirkcaldy) (Ross, 2010, р. 1).¹⁰ Статията е включена в книгата на Кенън „*An Economist’s Protest*“ (pp. 335-340).

⁹ Самият Кенън е смятал, че най-добрият начин да се разруши влиянието на лоша книга е, като тя бъде преведена добре (вж. Cannan, 1927, р. 402). Разбира се, той конкретно е имал предвид написаната на немски и след това преведена на английски, съдържаща много малко „английски на преводачите“, книга на Georg Friedrich Knapp (1842 – 1926) „*Staatliche Theorie des Geldes*“ (1905, 1923). Книгата е публикувана през 1924 г. на разноски на Кралското икономическо дружество. Кенън е бил на мнение също и че индекс или показалец на езика на превода, приложен в края на книгата, а не само речник на техническите термини, би спомогнал на читателя да види на едно място противоречията и непоследователността в мисълта на автора.

¹⁰ По онова време Великобритания, съставена от Англия, Шотландия и Ирландия, както и нейните колонии, са следвали Юлианския календар и са били 11 дни след католическите страни на континента, Нидерландия, Дания, Норвегия и някои швейцарски протестантски кантони, които вече са били преминали към Грегорианския календар. Великобритания и нейните колонии приемат Грегорианския календар през 1752 г.

Адам Смит – живот в дати¹¹

- 1723 – Роден в град Кърколди, Шотландия.¹²
- 1729 – Учи в местното училище в Кърколди.
- 1737 – Постъпва в Университета на Глазгоу и изучава морална философия при Франсис Хътчисън (1694 – 1746). Дипломира се през 1740 г.
- 1740 – Учи след дипломирането си в колежа Балиол, Оксфорд със стипендия, учредена от Джон Снел.
- 1748 – Лектор в Университета на Единбург по реторика и белетристика (*belles lettres*).
- 1751 – Печели конкурс за професор по морална философия в Университета на Глазгоу.
- 1759 – Излиза от печат първото издание на „Теория на моралните сантименти“.
- 1762 – Получава степен „доктор по право“ (LL.D.).
- 1764 – Нает е за частен възпитател и учител (*tutor*) на Хенри Скот, херцог на Буклеух (Duke of Buccleuch, 1746 – 1812), доведен син на канцлера на хазната Чарлз Таунсенд. Пътуване и престой в Тулуза, Женева, Париж. Среща се с Волтер, Франклин и френските философи. Годишната му заплата е £600 плюс доживотна годишна пенсия от £300.
- 1766 – Връща се в Кърколди и пише своя *magnum opus*.
- 1773 – Избран е за член на Кралското общество в Лондон.
- 1776 – Излиза от печат първото издание на „Богатството на нациите“. Умира Дейвид Хюм. Американските колонии обявяват своята независимост.
- 1778 – Назначен е за комисар на митниците в Шотландия с годишна заплата от £600. Живее в Единбург заедно със своята майка.
- 1773 – Съосновател на Кралското общество в Единбург.
- 1787 – Избран е за лорд-ректор на Университета на Глазгоу.
- 1790 – Умира на 17 юли в Единбург.
- 1795 – Излизат от печат неговите „Есета по философски предмети, към които е приложено описание на живота и книгите на автора от Дюгалт Стюарт“, редактирани от приятелите му Джоузеф Блек (1728 – 1799) и Джеймс Хътън (1726 – 1797).

¹¹ Животът на Адам Смит е описан в няколко биографични книги: Rae, 1965 [1895], Campbell & Skinner, 1982, Ross, 2010 [1994]. Вж. също Winch, 2007 и Raphael, 1985.

¹² Любопитен факт е, че Адам Смит и друг представител на Шотландското просвещение Адам Фъргюсън (1723 – 1816) са почти „връстници“ на Паисий Хилендарски (1722 – 1773). Разбира се, не трябва да се забравя контекстът, в който те са писали своите книги. Сто години след появата на техните произведения някои ентузиастични, които са били обект на подигравки, са сравнявали значението на „Богатството на нациите“ с това на Библията (вж. Науек, 1988, р. 146; Хайек, 1997, с. 192). Библията се появява за пръв път в цялостно издание на новобългарски език едва през 1871 г., когато Паисий е обявен за първия български възрожденец (Дринов, 1871, с. 137). „Богатството на нациите“ излиза от печат в цялостен превод на български език едва през 1983 г., а „Теорията на моралните сантименти“ – през 2021 г.

АДАМ СМИТ ЗА ФИНАНСИТЕ НА ДВАДЕСЕТИ ВЕК¹³

Едуин Кенън

Адам Смит, който създава своята велика творба в много късната възраст на петдесет и три години, не остаря бързо, но можем да си представим, че на двеста години той би бил малко скован и неспособен да оцени достатъчно някои от по-късните развития на икономическата наука. Можем да си представим неговата до известна степен презрителна толерантност към „много от иновативните спекулации на мистър Джевънс¹⁴, мистър Маршал¹⁵, мистър Еджуърт¹⁶ и други, които са въвели вид алгебра или геометрия в науката на политическата икономия. Последователите на тази система не са никак малко; и така, както повечето хора биха искали да изглежда, че разбират онова, което надхвърля схващането

¹³ Статия в юнския брой на сп. „Economica“ през 1923 г., чието появяване след статия на д-р Джеймс Бонар „Adam Smith 1723 and 1923“ се обяснява с факта, че на 5 юни е бил двестагодишният юбилей от рождението на Адам Смит

James Bonar (1882 – 1941) е шотландски икономист, историк на икономическата мисъл, който е знаел почти наизуст „Богатството на нациите“. Един от многото му приноси към „Смитологията“ е книгата „A Catalogue of the Library of Adam Smith“ (1894, 2nd ed., 1932) (Schumpeter, 1954, p. 183). Друг принос към неговото поколение е разясняването на идеите на австрийската школа на Менгер, Бьом-Баверк и Визер във време, когато малцина британски икономисти са могли да четат на немски език. Той е един от преводачите на английски език на споменатата книга на Georg Friedrich Knapp „Staatliche Theorie des Geldes“ (3th ed., 1922). Автор е и на „Philosophy and Political Economy“ (1893, 4th ed. 1927) – бел. пр.

¹⁴ William Stanley Jevons (1835 – 1882) заедно с Карл Менгер във Виена и Лео Валрас в Лозана е един от пионерите на маргиналната революция в икономиката, започнала през 70-те години на 19 век. Автор е на „The Theory of Political Economy“ (1871), смятана от Джон Мейнард Кейнс за „първата съвременна книга по икономическа теория“. Въвежда понятието „субективна полезност“ като основа на стойността, което се приема за начало на неокласическия микроикономикс. Иван Евстратиев Гешов (1849 – 1924) е негов студент в Оуенс колидж, Манчестър (Гешов, 1916, с. 30, 32-36). В писмо от 1915 г. до своя американски колега Scott Nearing (1883 – 1983) Кенън пише: „Може и да е истина, че нито грам радий, нито тон желязо „са съдействали в производството“, но със сигурност грам от радий ще бъде много по-полезен от тон желязо – обществото може да мине без един от тоновете свое желязо много по-добре, отколкото може да мине без един от своите грамове радий. Напразно ли са писали Джеворнс и австрийците?“ (Cannan, 1927, p. 39; Hayek, 1995, p. 71) – бел. пр.

¹⁵ Alfred Marshall (1842 – 1924) е икономистът, който доминира икономическата теория във Великобритания от края на 19 докъм 30-те години на 20 век. Автор е на книгите „The Economics of Industry“ (1879), „Principles of Economics“ (1890), „Money, Credit and Commerce“ (1923). Негови ученици са Артър Пигу (Arthur Pigou) и Джон Мейнард Кейнс – бел. пр.

¹⁶ Francis Ysidro Edgeworth (1845 – 1926) е ирландски икономист и статистик, приложил математическите методи към утилитаризма. Изобретател е на кривите на безразличието. Автор е на „Mathematical Psychics“ (1881) – бел. пр.

на обикновения човек, шифърът, както може да бъде назован, чрез който те по-скоро са прикрили, отколкото са разяснили своята доктрина, е спомогнал вероятно в немалка степен да увеличи броя на техните почитатели. Този шифър едва ли е оказал някаква услуга на държавника, като е допринесъл малко за осигуряването на изобилна издръжка за народа или на достатъчни приходи за суверена. Все пак той е съдействал и е породил много размисъл и спекулация сред младежта в университетите, по-специално в Кеймбридж, който по мое време е бил изпаднал в летаргия, не по-малко дълбока от тази на Оксфорд“ (Smith, 1776, p. 343; Smith, 1904, p. 251; Smith, 1976, p. 761; Смит, 2021, с. 576).

Адам Смит вероятно би се усъмнил дали възприемането на тази част от образованието от страна на жените (както всяка част от женското образование по негово време) е била с тенденцията „очевидно да служи на някаква полезна цел, или да подобри естествената привлекателност на тяхната личност, или да формира техния ум към сдържаност, скромност, целомъдрие и икономия, да им съдейства да станат господарки на семейство или домакини, а също и да се държат благоприлично, когато станат такива“ (вж. Smith, 1776, p. 365; Smith, 1904, p. 266; Smith, 1976, p. 781; Смит, 2022, с. 587: „пестеливост“ вместо „икономия“ – бел. пр.). Но в сегашния критичен момент ще представлява малък интерес да се сравнява чистата наука на „*Богатството на народите*“ с онази на „*Икономика на благосъстоянието*“¹⁷, като по-интересно ще бъде да се зададе въпросът какво би казал Адам Смит за следвоенните финанси на двадесети век.

„Онези, които ние наричаме политици,“ е казал той на своите студенти в Глазгоу, „не са от хората в света, най-отличаващи се с почтеност и точност. Посланиците на различните нации са още по-малко такива ... Причината за това е, че нациите имат взаимни отношения не повече от два или три пъти през даден век, като те могат да спечелят повече чрез някакъв вид измама, отколкото могат да загубят от това, че имат лош характер ... Там, където сделките и отношенията са чести, човек не очаква толкова да спечели прекалено много от който и да било договор, колкото чрез почтеност и точност, а благоразумен дилър, имащ усет за своя собствен интерес, би избрал по-скоро да загуби онова, на което има право, отколкото да предостави каквото и да е основание за подозрение ... Когато по-голямата част от хората са търговци, те винаги правят почтеността и точността модни, а тези именно са основните добродетели на една търговска нация“ (Smith, 1896, pp. 254-255; Smith, 1978, p. 539 – бел. пр.).

Има нещо много важно в това. Колко доволен е щял да бъде Смит, след като научи, че финансовото Сити е одобрило изплащането на британския дълг към

¹⁷ Кенън има предвид книгата на Arthur Pigou от 1920 г. „*The Economics of Welfare*“. Артър Пигу (1877 – 1959) е икономист и професор в колежа Кингс, Кеймбридж. Наследник е на професурата на Алфред Маршал и като негов последовател изследва размера и разпределението на националния доход и възможността за управленска намеса. Автор е на „*Industrial Fluctuations*“ (1927), „*Public Finance*“ (1928), „*Employment & Equilibrium*“ (1941) – бел. пр.

Америка, както и че не е много вероятно в по-малка степен търговски нации някога да изпълнят подобни задължения! Той вероятно би си припомнил откъс от края на „*Богатството на народите*“: „Последната война, която беше предприета изцяло заради колониите, струва на Великобритания повече от деветдесет милиона. Испанската война от 1739 г. е била предприета основно заради тях; при нея, както и във войната с Франция, която е била нейна последица, Великобритания изхарчи повече от четиридесет милиона, голяма част от които трябва да бъде отнесена за сметка на колониите“ (Smith, 1776, p. 586; Smith, 1904, p. 432; Smith, 1976, p. 946; Смит, 2022, с. 716 – бел. пр.).

Смит би могъл да твърди, че ако американците са били дълго време търговска нация, те вероятно биха пресмятали тези суми със сложна лихва и биха настоявали за уреждане на оставащата сума срещу сегашния британски дълг. Но тъй като те са само начинаещи, това едва ли може да се очаква от тях.

Не би имало нужда от сметки на длъжник и кредитор, ако е била възприета неговата схема за предоставяне на представителство на колониите в „генералните щати на Британската империя“, пропорционално на тяхното данъчно облагане. Смит, изглежда, не е смятал схемата за много практична, а само за „вероятно не уместна“, за да бъде предложена в „спекулативна творба“ като „*Богатството на народите*“ (Smith, 1776, p. 569; Smith, 1904, p. 419; Smith, 1976, p. 934; Смит, 2002, с. 707: „умозрително произведение“ вместо „спекулативна творба“ – бел. пр.). Много по-радикален в сравнение с всеки съвременен защитник на „единството на империята“, той е бил подготвен да се изправи лице в лице с преместването на седалището на управлението на империята от Англия в Северна Америка веднага щом данъчното облагане в Северна Америка се изравни с британското, което изравняване Смит е смятал, че ще се случи приблизително около сегашния момент в историята:

„Такъв е бил бързият прогрес на тази страна в нейното богатство, население и култура, че в хода на по-малко от век вероятно постъпленията на американското данъчно облагане биха могли да надвишат онези от британските данъци. Тогава седалището на империята естествено би се преместило в онази нейна част, която допринася най-много за общата отбрана и издръжката на цялото тяло“ (Smith, 1776, p. 235; Smith, 1904, p. 124; Smith, 1976, pp. 625-626; Смит, 2022, с. 476: „защитата“ вместо „общата отбрана“ – бел. пр.).

След като Великобритания е изгубила съмнителния шанс да стане част от „просторната и необятна империя“ на Северна Америка, която той е смятал, че „изглежда много вероятно да стане една от най-великите и най-страховитите, съществували някога на света“ (Smith, 1776, p. 232; Smith, 1904, p. 122; Smith, 1976, p. 623; Смит, 2022, с. 474: „най-могъщите“ вместо „най-страховитите“ – бел. пр.), Адам Смит несъмнено би се придържал към своята алтернативна политика – Великобритания би трябвало „да се стреми да нагласи своите бъдещи възгледи и планове към реалната посредственост на нейните обстоятелства“ (Smith,

1776, p. 587; Smith, 1904, p. 433; Smith, 1976, p. 947; Смит, 2022, с. 717: „фактически посредствените възможности“ вместо „реалната посредственост на нейните обстоятелства“ – бел. пр.).

Смит би възприел мрачен възглед по отношение на сегашния проблем с националните дългове. Неговото мнение е, че дори през 1776 г. те са били „огромни“ и „потискат и в дългосрочен период вероятно ще доведат до разруха на всички велики нации на Европа“ (Smith, 1776, p. 539; Smith, 1904, p. 396; Smith, 1976, p. 911; Смит, 2022, с. 689: „разорение“ вместо „разруха“ – бел. пр.), забравяйки, че той самият някога е споменал, че „съществува много голямо количество от разруха в една нация“.¹⁸ Описанието му на начина, по който се натрупва дълг, е съвсем в крак с времето. При избухването на война, казва Смит, съвременните управления „са както нежелаещи, така и неспособни да увеличат своите приходи, пропорционално на покачването на техните разходи. Те не желаят – поради страх от това да не обидят народа, който при такова голямо и толкова неочаквано повишение на данъците би бил скоро отвлечен от войната; и са неспособни – тъй като не знаят добре какви данъци биха били достатъчни, за да се постигнат исканите приходи. Леснотата да вземат назаем пари ги освобождава от онова неудобно положение, в което биха изпаднали иначе вследствие на този страх и неспособност. Посредством вземането на заем те имат възможност с много умерено увеличение на данъците да съберат от година на година достатъчно пари за воденето на войната, а чрез практиката на вечното финансиране (perpetual funding) – с най-малкото възможно повишение на данъците да си осигурят ежегодно най-голямата възможна парична сума“ (Smith, 1776, p. 550; Smith, 1904, p. 405; Smith, 1976, pp. 919-920; Смит, 2022, с. 696: „практиката на консолидиране на дълговете“ вместо „практиката на вечното финансиране“ – бел. пр.).

Завръщането на мира води със себе си незначително намаление на данъчното облагане, тъй като с цялата или с по-голямата част от добавените данъци, наложени по време на войната, сега се налага да се платят лихвите по допълнителния дълг. Ако е бил създаден амортизационен фонд (sinking fund), той винаги се оказва напълно недостатъчен и почти винаги бива отклонен, за да се платят някакви нови разноси:

„По време на най-дълбокия мир възникват различни събития, налагащи извънредни разходи, и управлението винаги намира за по-удобно да отложи този разход, като по-скоро използва не по предназначение амортизационния фонд, отколкото да наложи нов данък. Всеки нов данък веднага се усеща малко или повече от народа. Той предизвиква винаги някакво недоволство и е посрещан с

¹⁸ Шотландският политик сър Джон Синклер (1754 – 1835) е един от пионерите, използвали думата „статистика“ в английския език. Оплаквайки злощастното развитие на войната с американските колонии, той възкликнал: „Ако продължаваме така, нацията трябва да потъне в разруха.“ Доктор Смит отговорил: „Бъди сигурен, мой млади приятелю, че съществува много голямо количество от разруха в една нация“ (Sinclair, 1831, p. 390-391; Smith, 1987, p. 221) – бел. пр.

някаква съпротива. Колкото повече на брой данъци са въведени, колкото по-големи данъци биха могли да бъдат наложени върху всеки субект на данъчно облагане, толкова по-високо народът се оплаква от всеки нов данък, толкова по-трудно става също така да се открият нови субекти на данъчно облагане или да се повишат още повече вече наложените данъци върху старите субекти. Моментно суспендиране на плащането на дълга не се усеща веднага от народа и не предизвиква нито мърморене, нито оплакване. Вземането на заем от амортизационния фонд е винаги очевидно и лесно средство за излизане от сегашна трудност. Колкото повече публични дългове са били натрупани, толкова по-необходимо може да стане да се изследва как те да бъдат намалени, толкова по-опасно, водещо до разорение, може да стане неправилното използване на някоя част от амортизационния фонд; много по-вероятно, много по-сигурно е амортизационният фонд да бъде използван не по предназначение за погасяване на всички извънредни разходи, които възникват по време на мир. Когато една нация е вече прекалено обременена с данъци, нищо друго, а само необходимостите на нова война, нищо друго, а само или враждебността на националното възмездие, или тревожността за националната сигурност, могат да подтикнат хората да се подложат, с поносимо търпение, на нов данък. Оттук честото използване на амортизационния фонд не по неговото предназначение“ (Smith, 1776, p. 552; Smith, 1904, p. 406; Smith, 1976, pp. 920-921; Смит, 2022, с. 697: „чувството за национална мъст или страхът за националната сигурност“ вместо „или враждебността на националното възмездие, или тревожността за националната сигурност“; „погасителен фонд“ вместо „амортизационен фонд“ – бел. пр.).

Съвременните апологети, твърдящи, че националният дълг е добро нещо и не трябва да бъде намален, защото хората, които го притежават, могат да вземат назаем с гаранцията на техните притежания, биха получили от Адам Смит остро и лишено от всякаква симпатия отношение, ако можем да преценим начина, по който той се отнася към автора, представил обществените фондове „като натрупване на голям капитал, който е добавен към другия капитал на страната и чрез който се разширява нейната търговията, умножават се нейните манифактури, а земите ѝ са култивирани и подобрени много повече в сравнение с онова, което те биха били посредством само чрез този друг капитал“ (Smith, 1776, p. 556; Smith, 1904, pp. 409-410; Smith, 1976, p. 924; Смит, 2022, с. 699-700 – бел. пр.). Ако собственикът на анюитет в обществените фондове вземе назаем капитал срещу кредита на своя анюитет, то този капитал „трябва да е бил съществувал в страната преди и трябва да е бил използван, както са били всички други капитали“ (Smith, 1776, p. 556; Smith, 1904, p. 410; Smith, 1976, p. 924; Смит, 2022, с. 700 – бел. пр.). Но да се казва, че когато дългът се държи вътре в страната, всичко е наред, защото в този случай дясната ръка плаща на лявата, а парите не напускат страната, е „апология, основана върху софистиката на меркантилната или търговската система“, и освен това пренебрегва всички неудобства да се събират пари чрез данъчно облагане (Smith, 1776, p. 559; Smith, 1904, p. 412; Smith, 1976,

р. 926; Смит, 2022, с. 701: „оправдание“ вместо „апология“– бел. пр.). „Трябва да се помни, че когато най-мъдрото управление е изчерпало всички подходящи субекти на данъчно облагане, то следва в случай на спешна необходимост да се насочи към неподходящи такива“ (Smith, 1776, р. 562; Smith, 1904, р. 414; Smith, 1976, р. 928; Смит, 2022, с. 703 – бел. пр.).

Когато националният дълг е голям, той рядко или никога не бива „честно и изцяло платен. Освобождаването на публичните приходи, ако то изобщо е било осъществявано някога, винаги е ставало чрез банкрут – в някои случаи чрез изричен, но винаги чрез реален, въпреки че често това става чрез привидно плащане“ (Smith, 1776, р. 563; Smith, 1904, р. 415; Smith, 1976, р. 929; Смит, 2022, с. 704 – бел. пр.). „Привидно плащане“ е било плащане в обезценени пари, а „най-обичайното средство“, известно на Смит, е било „повишаване на деноминацията на монетата“, т.е. законодателство, което прави съществуващите монети законни платежни средства за по-големи количества от пари по сметка, отколкото е било преди. Той е смятал това за по-малко долно средство, отколкото онова, с което се намалява количеството метал в монетата: „Просто увеличаване на номиналната стойност на монетата е несправедливост на открито насилие, докато влошаването на еталона е несправедливост на коварна измама“ и следователно възбужда много по-голяма „яроост и възмущение“. Адам Смит формално не включва по-съвременния метод на обезценяване на валутата чрез прекомерно печатане на неконвертируеми законни платежни хартиени пари, макар да му е било известно, че той вече е бил разпространен сред управленията на американските колонии. Някои от тях, както Смит пише няколко страници по-нататък, „като тези на Масачузетския залив предоставят при извънредни спешни обстоятелства книжни пари от този вид, за да покрият публичните разходи, а след това, когато е удобно на колонията, ги изкупуват по намалената стойност, до която те постепенно са паднали. През 1747 г. тази колония изплати по такъв начин по-голямата част от своите публични дългове с една десета част от парите, за които са били издадени нейните банкноти“ (Smith, 1776, р. 578; Smith, 1904, р. 426; Smith, 1976, р. 941; Смит, 2022, с. 712 – бел. пр.).

Няма значение какво целесъобразно средство е било възприето – открит и признат банкрут е по-добър от престорено плащане в обезценена валута, което разпространява бедствието от кредиторите на държавата към кредиторите на частни лица и е наистина по-лошо дори за публичните кредитори, тъй като те са обикновено кредитори на частни лица и на обществото (public).

„Следователно привидно плащане от този вид, вместо да облекчава, утежнява в някои случаи загубата на кредиторите на обществото и без каквито и да е предимства за обществото разпространява бедствието върху голям брой други невинни хора. То предизвиква най-пагубно преобръщане на състоянията на частните лица; обогатява в повечето случаи бездейния и разточителен длъжник за сметка на трудолюбивия и пестелив кредитор, като транспортира голяма част от националния капитал от ръце, които има вероятност да го увеличат и

подобряват, в други такива, които е вероятно да го прахосат и унищожат. Когато стане необходимо за една държава да обяви банкрут, по същия начин, както е необходимо за индивида да направи това, честен, открит и признат банкрут е винаги мярка, която е най-малко позорна за длъжника, а също и най-малко вредна за кредитора. Честта на държавата е със сигурност много малко защитена, когато, за да се прикрие срамът на реалния банкрут, тя прибегва до жонгльорски фокус от този вид, който толкова ясно и лесно се разпознава, а в същото време е толкова изключително гибелен. ... Почти всички държави обаче, древни или съвременни, когато са се оказали в такава необходимост, са играли в някои случаи този жонгльорски фокус“ (Smith, 1776, p. 565; Smith, 1904, p. 416; Smith, 1976, p. 930; Смит, 2022, с. 704: „жонгльорски фокус“ вместо „мошенически трик“ – бел. пр.).

Адам Смит е смятал, че римляните са намалили съдържанието на медта в аса – монетата, с която изчислявали стойността на всички други свои монети, на три етапа до една двадесет и четвърта част от неговата първоначална стойност (Smith, 1776, p. 566; Smith, 1776a, p. 33; Smith, 1904, p. 417; Smith, 1904a, p. 29; Smith, 1976, p. 931; Smith, 1976a, p. 43; Смит, 2022, с. 30, 705 – бел. пр.). Какво би казал той за австрийското управление, плащащо дълг в крони, чието златно съдържание е намалено до една тринадесетхилядна част от тяхната първоначална стойност?¹⁹

Използвана литература

- Bowley, A. L. (1935). Edwin Cannan: Obituary. *The Economic Journal*, 45(178), 385-406.
- Campbell, R. H. & Skinner, A. (1982). *Adam Smith*. London & Canberra: Croom Helm.
- Cannan, E. (1912). *The Economic Outlook*. London and Leipsic: T. Fisher Unwin.
- Cannan, E. (1926). Adam Smith on Twentieth Century Finance. *Economica*, 3 (8), 93-97.
- Cannan, E. (1927). Adam Smith on Twentieth Century Finance. In: *An Economist's Protest*. London: P. S. King & Son, Ltd., 335-340.
- Cannan, E. (1927). *An Economist's Protest*. London: P. S. King & Son, Ltd.
- Cannan, E. (1928). *Wealth: A Brief Explanations of the Causes of Economic Welfare*. 3rd ed. London: P. S. King & Son, Ltd.
- Cantillon, R. (1964). *Essai sur la Nature du Commerce en Général*. Higgs, H. (transl. &

¹⁹ Вж. например спомените на участника в тези събития преди 100 години Лудвиг фон Мизес (von Mises, 1978, p. 78). Несъмнено Адам Смит е бил добър монетарист (Laidler, 1981). Но той едва ли би приел буквално количествената теория на парите и вероятно би си задал въпроса, както е направил Фридрих Хайек, какво са парите в свят, управляван от натиска на организирани интереси, като вероятно би пледирал за свободни пари и за тяхната денационализация (Науек, 1990) – бел. пр.

- ed.). New York: Augustus M. Kelly. Reprints in Economic Classics.
- Coase, R. (2001). *The Intellectual Portrait Series: A Conversation with Ronald H. Coase*. Indianapolis: Liberty Fund.
- Coase, R. H. (1994). Adam Smith's View on Man. In: *Essays on Economics and Economists*. London and Chicago: University of Chicago Press, 95-116.
- Drinov, M. (1915 [1871]). Otetz Paisii, negovoto vreme, negovata istoriya i uchenitsite mu. V: *Sachinenia na M. S. Drinova*. Tom 1. Sofiya: Bulgarskoto knizhovno druzhestvo, 115-137. [Дринов, М. (1915 [1871]). Отец Паисий, неговото време, неговата история и учениците му. В: *Съчинения на М. С. Дринова*. Том 1. София: Българското книжовно дружество, 115-137] (in Bulgarian).
- Friedman, M. (1972). *An Economist's Protest: Columns in Political Economy*. New Jersey: Thomas Norton & Company.
- Friedman, M. (1983). *Bright Promises, Dismal Performance: An Economist's Protest*. Allen, W. R. (ed.). San Diego, New York, London: Harcourt Brace Jovanovich Publisher.
- Geshov, I. E. (1916). *Spomeni iz godini na borbi i pobedi*. Sofiya: Kooperativna pechatnitsa "Gutenberg". [Гешов, И. Е. (1916) *Спомени из години на борби и победи*. София: Кооперативна печатница „Гутенберг“] (in Bulgarian).
- Goddard, E. (2021). Adam Smith's grave listed in dossier of sites linked to 'slavery and colonialism' 'Father of capitalism' monuments listed as having links to 'historic racial injustice'. *The Independent*, 6 March.
- Grotius, H. (2005). *The Rights of War and Peace*. Tuck, R. (ed.). Indianapolis: Liberty Fund.
- Hayek, F. A. (1990 [1976]). *Denationalisation of Money. The Argument Refined: An Analysis of the Theory and Practice of Concurrent Currencies*. 3rd ed. London: Institute of Economic Affairs.
- Hayek, F. A. (1935). Edwin Cannan. *Zeitschrift für Nationalökonomie/Journal of Economics*, 6(2), 246-250.
- Hayek, F. A. (1968). The Transmission of the Ideals of Economic Freedom. In: *Studies in Philosophy, Politics and Economics*. London: Routledge.
- Hayek, F. A. (1978). Adam Smith's Message in Today's Language. In: *New Studies in Philosophy, Politics, Economics and the History of Ideas*. Chicago and London: Chicago University Press and Routledge, 267-269.
- Hayek, F. A. (1988). *The Fatal Conceit: The Errors of Socialism*. Bartley III, W. W. (ed.). Chicago, Ill and London: University of Chicago Press and Routledge.
- Hayek, F. A. (1995). The Economics of the 1930s as seen from London. In: *The Collected Works of F. A. Hayek: Contra Keynes and Cambridge; Essays and Correspondence*. Vol. IX. Caldwell, B. (ed.). London: Routledge, 49-73.
- Hayek, F. A. (1996). *Fatalnata samonadejanost: greshkite na sotsializma* (prevod L. Sivilov) Sofiya: Izd. "Otvoreno obshtestvo". [Хайек, Ф. А. (1996). *Фаталната самонадеяност*

- грешките на социализма (превод Л. Сивилов). София: Изд. „Отворено общество“] (*in Bulgarian*).
- Hayek, F. A. (1998). *Pravo, zakonodatelstvo i svoboda. Politicheskiya red na svobodniya narod*. Том 3 (prevod R. Kolarova). Sofiya: UI “Sv. Kl. Ohridski”. [Хайек, Ф. А. (1998). *Право, законодателство и свобода. Политическият ред на свободния народ*. Том 3 (превод Р. Коларова). София: УИ „Св. Кл. Охридски“] (*in Bulgarian*).
- Hayek, F. A. (2021 [1978]). *Law, Legislation and Liberty. The Collected Works of F. A. Hayek*. Vol. XIX. Shearmur, J. (ed.). Chicago and London: University of Chicago Press and Routledge.
- Keynes, J. M. (1938). Adam Smith as a Student and Professor. *The Economic Journal*. Vol. 48, Issue Suppl. 1, 33-46.
- Lai, Cheng-Chung. (2000). *Adam Smith Across Nations: Translations and Receptions of The Wealth of Nations*. New York: Oxford University Press.
- Laidler, D. (1981). Adam Smith as a Monetary Economist. *The Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'Economique*, 14(2), 185-200.
- Patten, S. N. (1899). *The Development of English Thought: A Study in the Economic Interpretation of History*. New York & London: Macmillan Company.
- Pigou, A. (1920). *The Economics of Welfare*. London: Macmillan.
- Professor Cannan: Obituary. An Orthodox Economist. *The Times*, 9 April 1935.
- Rae, J. (1965 [1895]). *Life of Adam Smith*. Viner, J. *Guide to John Rae's Life of Adam Smith*. New York: Augustus M. Kelly.
- Raphael, D. D. (1985). *Adam Smith*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Robbins, L. (1970). A Biographical Note on Edwin Cannan. In: *The Evolution of Modern Economic Theory and Other Papers on History of Economic Thought*. London and Basingstoke: Palgrave Macmillan, 229-233.
- Ross, I. S. (2010 [1994]). *The Life of Adam Smith*. Oxford: Oxford University Press.
- Schumpeter, J. (1954). *History of Economic Analysis*. Schumpeter, E. (ed.). New York: Oxford University Press.
- Sinclair, J. (1831). *The Correspondence of the Right Honourable Sir John Sinclair*. Vol. 1. London: Henry Colburn & Richard Bentley.
- Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Vol. II. London: W. Strahan and T. Cadell.
- Smith, A. (1776a). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Vol. I. London: W. Strahan and T. Cadell.
- Smith, A. (1790). *Theory of Moral Sentiments, or An Essay towards an analysis of the principles by which men naturally judge concerning the conduct and character, first of their neighbours, and afterwards of themselves, to which is added a Dissertation on the Origin of Languages*. Vol. II. 6th ed. London and Edinburgh: A. Strahan, and T. Cadell, and T. Creech, and J. Bell & Co.

- Smith, A. (1795). *Essays on Philosophical Subjects. To Which is Prefixed an Account of the Life and Writings of the Author by Dugald Stewart's*. Black, J., Hutton, J. (eds.). London and Edinburgh: T. Cadell, Jun. and W. Davies (Successors to Mr. Cadell); W. Creech.
- Smith, A. (1843). *Recherches sur la nature et les causes de la richesse des nations. trad. du Comte Germain Garnier; entièrement rev. et corr. et précédée d'une notice biographique par M. Blanqui, avec les commentaires de Buchanan, G. Garnier, Mac Culloch, Malthus, J. Mill, Ricardo, Sismondi; augm. de notes inédites de Jean-Baptiste Say*. Osnabruck: Otto Zeller.
- Smith, A. (1851). *Ricerche sopra la natura e le cause della ricchezza delle nazioni*. Torino: Cugini Pomba e Comp Editori – Librai.
- Smith, A. (1896). *Lectures on Justice, Police, Revenue and Arms*. Cannan, E. (ed.). Oxford: Clarendon Press.
- Smith, A. (1904). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations by Adam Smith*. Vol. II. Cannan, E. (ed.). London: Methuen.
- Smith, A. (1904a). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations by Adam Smith*. Vol. I. Cannan, E. (ed.). London: Methuen.
- Smith, A. (1935). *Isledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov*. Том 2. Москва и Leningrad: Gosudarstvennoye sots.-ekon. izd. [Смит, А. (1935). *Исследование о природе и причинах богатство народов*. Том 2. Москва и Ленинград: Государственное соц.-экон. изд.] (in Russian).
- Smith, A. (1975). *La ricchezza delle nazioni*. A cura di Anna e Tullio Bagiotti. Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese nella collana Classici dell'Economia fondata da Giuseppe Di Nardi.
- Smith, A. (1976). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Vol. II. Campbell, R. H. and Skinner, A. S. (eds.). Oxford: Oxford University Press.
- Smith, A. (1976a). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Vol. I. Campbell, R. H. and Skinner, A. S. (eds.). Oxford: Oxford University Press.
- Smith, A. (1978). *Lectures on Jurisprudence*. Meek, R. L., Raphael, D. D., Stein, P. G. (eds.). Oxford University Press.
- Smith, A. (1982 [1976]). *Essays on Philosophical Subjects. With Dugald Stewart's Account of Adam Smith*. Wightman, W. P. D., Bryce, J. C., Ross, I. S. (eds.). Indianapolis: Liberty Fund.
- Smith, A. (1984 [1976]). *The Theory of Moral Sentiments*. Raphael, D. D., Macfie, A. L. (eds.). Indianapolis: Liberty Fund.
- Smith, A. (1985 [1983]). *Lectures on Rhetoric and Belles Lettres. Delivered in the University of Glasgow by Adam Smith and Reported by a Student in 1762-63. Considerations concerning the First Formation of Languages*. Bryce, J. C. (ed.). Indianapolis: Liberty Fund.

- Smith, A. (1987 [1977]). *The Correspondence of Adam Smith*. 2nd ed. Mossner, E. C., Ross, I. S. (eds.). Indianapolis: Liberty Fund.
- Smith, A. (1994). *Riqueza de las naciones*. Braun, Carlos R. (ed.). Madrid: Alianza Editorial, S.A.
- Smith, A. (1999). *Untersuchung über Wesen und Ursachen des Reichtums der Völker*. Übersetzt von Streissler, M., Streissler, E. Düsseldorf: Verlag Wirtschaft und Finanzen.
- Smith, A. (2003 [1999]). *Théorie des sentiments moraux*. Trad. Biziou, M., Gautier, C. et Pradeau, J. F. Paris: P. U. F.
- Smith, A. (2016). *Isledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov* (perevod P. Kljukin). Moskva: EKSMO. [Смит, А. (2016). *Исследование о природе и причинах богатство народов* (перевод П. Ключкин). Москва: ЭКСМО] (*in Russian*).
- Smith, A. (2021). *Teorija na moralnite chuvstva* (prevod A K. Traikova). Sofiya: Izd. „Iztok-Zapad“. [Смит, А. (2021). *Теория на моралните чувства* (превод А. К. Трайкова). София: Изд. „Изток-Запад“] (*in Bulgarian*).
- Smith, A. (2022 [1983]). *Bogatstvoto na narodite* (prevod G. I. Georgiev). Sofiya: Izd. „Iztok-Zapad“. [Смит, А. (2022 [1983]). *Богатството на народите* (превод Г. И. Георгиев). София: Изд. „Изток-Запад“] (*in Bulgarian*).
- Stein, P. (1979). Adam Smith's Jurisprudence: Between Morality and Economics. *Cornell Law Review* 64(4), 621-638.
- Tribe, K., Mizuta, H. (eds.). (2002). *A Critical Bibliography of Adam Smith*. London: Pickering & Chatto.
- Viner, J. (1957). Adam Smith and Laissez-Faire. In: *The Long View and the Short: Studies in Economic Theory and Policy*. Glencoe, Illinois: The Free Press, 213-245.
- von Mises, L. (1978). *Notes and Recollections*. Sennholz, H. F. (transl.). Spring Mills, Pennsylvania: Libertarian Press.
- Winch, D. (2000). 'A Very Amusing Book About Old Times'. In: *Contributions to the History of Economic Thought: Essays in honour of R. D. C. Black*. Murphy, A. E.; Prendergast, R. (eds.). London and New York: Routledge, 73-95.
- Winch, D. (2007). Smith, Adam (*hap.* 1723, *d.* 1790). In: *Oxford Dictionary of National Biography*. Available at <https://doi-org.wikipedialibrary.idm.oclc.org/10.1093/ref:odnb/25767>.

Превод Васил Бресковски²⁰

²⁰ Следвайки Адам Смит, преводачът смята, че е по-добре да си сгрешил, но да не знаеш за грешките си, отколкото да си мислиш, че си сгрешил, но да си прав. Но той също така смята, че времето в глобалния, отворен свят и общество на 21 век е ценно за всеки отделен човек и декларира, че грешките в този текст са само негови и само той носи отговорност за тях.

Библиографска справка

- Cannan, E. (1926). Adam Smith on Twentieth Century Finance. *Economica*, 3 (8), 93-97.
- Cannan, E. (1927). Adam Smith on Twentieth Century Finance. In: *An Economist's Protest*. London: P. S. King & Son, Ltd., 335-340.

Васил Ст. Бресковски е доктор по право на Европейския университетски институт във Флоренция. В момента работи в Института по минералогия и кристалография „Академик Иван Костов“ при Българската академия на науките, vassil.breskovski@yahoo.com

Vassil St. Breskovski holds LLD from European University Institute in Florence. He currently works at the Institute of Mineralogy and Crystallography “Academician Ivan Kostov” at the Bulgarian Academy of Sciences, vassil.breskovski@yahoo.com

Как да се цитира тази статия:

How to cite this article:

Cannan, E. (2023). Adam Smith za finansite na dvadeseti vek. Prevod & belezhki V. Breskovski (Adam Smith on Twentieth Century Finance). <i>Economic Thought Journal</i> , 68(4), 446-462 (in Bulgarian).
--